

Голові разової спеціалізованої вченої
ради в Національному університеті
«Одеська політехніка», д.держ.упр.,
професору Саханенку С.Є.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, завідувача кафедри соціально-гуманітарних наук
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного
університету «Одеська політехніка», доктора наук з державного управління,
професора **Колісніченко Наталі Миколаївни** на дисертацію **Орлової Алли
Іванівни** «Механізми реалізації державної політики сприяння розвитку
громадянського суспільства в Україні», подану до захисту в разову
спеціалізовану вчену раду Національного університету
«Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації

У сучасних умовах перед науковцями та практикаками повстало завдання
щодо визначення теоретико-прикладних засад процесу реалізації державної
політики сприяння розвитку громадянського суспільства (ДП СРГС).
Громадянське суспільство і влада щодо реалізації ДП СРГС, як визначено в
Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні
на 2021-2026 роки, є партнерами у вирішенні відповідних завдань.

Громадянське суспільство в Україні є активним та дієвим. Більшість
населення вважає, що держава має сприяти розвитку громадянського
суспільства. Виклики, які постали перед державою, неможливо вирішити без
взаємодії влади і громадськості. Діалог, комунікація та партнерство мають стати
основою вирішення суспільно-політичних та соціально-економічних питань у
країні. Впровадження інструментів місцевої демократії у громадах має стати
підґрунтям національної стійкості та основою національної безпеки. Тому так
важливо удосконалити механізми реалізації ДП СРГС.

Зазначене свідчить про актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження А.І. Орлової, вірну постановку мети роботи та завдань для її досягнення.

У процесі виконання дисертаційної роботи авторка брала участь у виконанні науково-дослідних робіт кафедри публічного управління та регіоналістики ОРІДУ НАДУ при Президентові України (з січня 2022 року – Інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка») за такими темами:

- «Багаторівневе управління (multilevel governance) регіональним розвитком в контексті модернізації публічної влади в Україні» (бюджетна, номер державної реєстрації 0117U004394), де у співавторстві з А. Крупником обґрунтувала механізми взаємодії органів публічної влади та громадських інституцій при виробленні публічної політики в умовах багаторівневості; дослідила вітчизняний та європейський досвід залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами; проаналізувала досвід участі громадськості у реформуванні місцевого самоврядування на локальному та регіональному рівнях;

- «Особливості реалізації політики децентралізації на рівні малих міст (на прикладі м. Гола Пристань)» (госпдоговірна, номер державної реєстрації 0119U102434), де авторкою обґрунтовано питання запровадження європейського досвіду реалізації ДП СРГС у малих містах та необхідність наявності інфраструктури громадянського суспільства для реалізації цієї політики у вирішенні місцевих питань на рівні малих міст в Україні;

- «Реінжиніринг управлінських процесів та управлінські інновації в органах публічної влади на регіональному рівні в умовах децентралізації» (бюджетна, номер держреєстрації 0120U101245), де авторкою обґрунтовано необхідність та можливість вирішення проблемних питань у сфері реалізації ДП СРГС шляхом реінжинірингу, а саме: методології оцінювання ефективності

реалізації ДП СРГС, зокрема у сфері взаємодії з громадськістю, використання вітчизняного та зарубіжного досвіду вдосконалення механізмів реалізації ДП СРГС.

Особистий внесок авторки у вирішення проблеми неналежної реалізації ДП СРГС полягає в обґрунтуванні шляхів вирішення цієї проблеми через удосконалення механізмів реалізації зазначеної політики.

Нові наукові результати, їх обґрунтованість та достовірність.

Основною метою дослідження є теоретичне обґрунтування та визначення шляхів удосконалення механізмів реалізації ДП СРГС в Україні. У своїй роботі дослідниця намагається обґрунтувати необхідність удосконалення механізмів реалізації ДП СРГС для оптимальної системи взаємовідносин між органами публічної влади, інститутами громадянського суспільства та соціально відповідального бізнесу з метою підвищення ефективності реалізації вказаної політики.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено вихідні положення (завдання, об'єкт, предмет, методологічні основи дослідження, наукова новизна, практичне значення одержаних результатів), які є достатньо виваженими, взаємопов'язаними, логічними й цілком обґрунтованими.

У процесі розв'язання поставлених завдань здобувачкою було використано комплекс оптимальних методів дослідження, що взаємно доповнювали один одного.

Заслуговує на увагу апробація результатів дисертаційного дослідження, які були використані під час розроблення проєкту Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженої указом Президента України наприкінці 2021 року.

У своїй дисертації Алла Орлова проаналізувала значний науковий масив емпіричних матеріалів щодо проблематики взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства, обґрунтувала процес виділення ДП СРГС в окрему

сферу політики, спираючись на історичну ретроспективу цього процесу, здійснила актуалізацію понятійно-категоріального апарату відповідно до тематики дослідження, визначила концептуальні підходи до розробки теоретико-методологічного підґрунтя ДП СРГС, які базуються на теорії демократії участі та реалізуються відповідно до міжнародного законодавства з питань сприяння розвитку громадянського суспільства.

Актуалізовано періодизацію процесу реалізації ДП СРГС, в основу якої покладено характер взаємовідносин між органами влади та ІГС. У дослідженні вперше обґрунтовано, що удосконалення процесу реалізації ДП СРГС можливе за рахунок формування на базі існуючих нині розрізнених елементів реалізації ДП СРГС *комплексного механізму*, який має включати державний, громадський та міжсекторний механізми, поєднані механізмами міжрівневої, міжсекторної та внутрішньосекторної координації на усіх рівнях публічного управління – відповідно до авторської моделі такого комплексного механізму.

Запропоновано методологічний підхід до здійснення моніторингу та оцінювання процесу реалізації ДП СРГС, який базується на оригінальній авторській Методиці багаторівневого бенчмаркінгу, основою якої є розроблені критерії, показники та порядок здійснення моніторингу цього процесу на національному, регіональному та місцевому рівнях управління, що дає можливість оцінювати та відстежувати реальний стан виконання завдань ДП СРГС і своєчасно коригувати як процес реалізації цієї політики, так і саму цю політику.

Повнота опублікування отриманих результатів та наявність достатньої кількості наукових публікацій.

Основні результати дисертаційного дослідження авторки викладено у 32 працях, зокрема в 6 статтях у фахових виданнях, в тому числі одна – у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз, у 5 статтях в інших виданнях та 16 тезах конференцій, а також у 5 аналітичних звітах за підсумками реалізації

всеукраїнських проєктів за тематикою дослідження. Матеріали дисертаційного дослідження підтверджено також трьома свідоцтвами про реєстрацію авторського права на наукові праці.

В опублікованих працях здобувачки повністю відображено сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є цілком достатньою.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розробки теоретичних і методичних положень та обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення процесу реалізації ДП СРГС в Україні.

Авторкою визначені підходи до належного застосування в різних механізмах реалізації ДП СРГС відповідних інструментів – залежно від їхньої функціональної спрямованості та особливостей суб'єктів, які їх застосовують. При цьому враховано, що деякі інструменти застосовуються одночасно в декількох механізмах реалізації ДП СРГС. Удосконалено підхід до визначення складових циклу реалізації ДП СРГС, де етапи стратегування, планування, організації та виконання доповнено етапами моніторингу, оцінювання та коригування процесу реалізації зазначеної політики.

Авторкою визначено умови успішної реалізації ДП СРГС, до яких належать: розширення комунікацій між владою і громадянською, фінансова підтримка владою розвитку громадянського суспільства, посилення виконавчої дисципліни і відповідальності публічних службовців і громадських лідерів за стан справ у сфері спільної діяльності та належне законодавче закріплення інструментів демократії участі відповідно до європейських стандартів; надано рекомендації органам публічної влади всіх рівнів управління щодо оптимізації процесу реалізації ДП СРГС в Україні.

Усі результати, які винесено авторкою на захист, отримані самостійно і

опубліковано. При цьому у роботах, опублікованих у співавторстві, нею використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Враховуючи вищезазначені позитивні сторони дисертаційної роботи, варто зазначити такі дискусійні питання:

1. У розділі 1.1 дисертації застосовано авторський підхід до аналізу понятійно-категоріального апарату, коли розглядаються всі поняття, які містяться у назві теми дослідження. Вважаємо, що поняття «політика» і «державна політика», які досить предметно вивчалися у багатьох наукових працях, занадто детально і розлого розкрито у цій дисертації. Було б доцільно більше уваги приділити розкриттю поняття «державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства», що дозволило б суттєво скоротити текст розділу.

2. У дисертації в розділах 2.1, 2.2, 3.2 доволі широко висвітлено роль громадських рад у процесі реалізації ДП СРГС в Україні, досягнення та проблеми в їх діяльності, у тому числі проаналізовано чинне законодавство про функціонування громадських рад під час воєнного стану, що є важливим надбанням дослідження. Але було б доцільним доповнити зазначену інформацію конкретними прикладами про організацію практичної діяльності громадських рад в умовах воєнного стану.

3. У розділі 1.3 дисертації йдеться про дослідження рівня імплементації в Україні принципів доброго демократичного врядування у процесі реалізації ДП СРГС. Зокрема, з цих позицій аналізується процес реалізації Нацстратегії-2020, на основі чого вироблено пропозиції щодо посилення імплементації цих принципів у новій Нацстратегії-2026, в розробці якої узяла участь авторка. Корисно було би проаналізувати, яким чином вдалося реалізувати в цьому акті державної політики вказані європейські принципи доброго врядування.

Загальний висновок.

Разом із тим, зазначені дискусійні питання не зменшують рівень наукової новизни та значимості дисертаційного дослідження. Подана на рецензування дисертаційна робота «Механізми реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» здобувачки Орлової Алли Іванівни за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» відповідає вимогам цієї спеціальності та вимогам пунктів 5-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), Орлова Алла Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук
Навчально-наукового інституту публічної служби
та управління Національного університету
«Одеська політехніка», доктор наук з державного
управління, професор

Наталя КОЛІСНІЧЕНКО

" _____ " _____ 2023 р.